

De akademiska betygs- nämndernas sammansättning och agerande inom Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund 1974–2018

*Om gränser för vetenskapens gränsöverskridande
aktivitet*

Leif Johansson

In medias res

Äntligen stod den norske fakultetsopponenten i talarstolen. Nu väntade ett par dryga timmar med frågor och svar. Förhoppningsvis svåra och snärjande frågor för den nervöse respondenten. Förväntningar om sådant låg som alltid i luften. Skulle det bli etter och galla eller smör och honung?

Men norrmannen visade sig vara gemytlig, han var ingen akademisk huvudjägare. Talade mest berömmande som om han varit införstådd med kärlekens villkor. Bara en och annan randanmärkning. Tiden gick fort. Före utsatt tid var seansen över och ordföranden skulle just till att förklara disputationen för avslutad när han plötsligt erinrade sig att först måste ju ordet lämnas fritt till publiken för eventuella frågor. Men ingen i betygsnämnden på första raden gjorde något tecken om önskan att få tala. Då reste sig ex auditorio sociologidocenten Karl-Erik Rosengren.

Efter att stående i ca fem minuter ha läst från ett skrivet manuskript, vände han sig slutligen till betygsnämndens ordförande professor Joachim Israel och sammanfattade med distinkt röst sin talan: ”Denna avhandling av doktoranden Gert Nilsson och med titeln ’Oordning/ordning: studier i kärlekens villkor’ är således helt och hållet skriven utifrån metodisk solipsism. Därför yrkar jag på att den skall underkännas”.

Leif Johansson är docent, tidigare verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
E-post: leif@samhallsfakta.se

I protokollet efter betygsnämndens sammanträde står antecknat: Betyg G 4-1 Skiljaktig mening: Rune Persson. Och vid sökning i LIBRIS finner vi att nämnda avhandling korrekt redovisas med godkända vetenskapliga böckers adelsmärke, dvs DISS (1978). Men något lurrt är det med saken eftersom LIBRIS redovisar två böcker med nämnda titel av samme författare. Den första har tryckåret 1976 och saknar adelsmärket.

Den första (delvis) TV-sända disputationen kom 1983. Den här gången handlade avhandlingen om "Riksdagen inifrån: en studie av parlamentarisk handfallenhet inför ett samhälle i kris". Media hade vädrat blod, och blodvite blev det som så ofta då Per Gahrton kämpar vid fronten. Sociologiska institutionen hade för säkerhets skull laddat upp betygsnämnden med fyra från den egna institutionen av de fem ledamöterna. Den femte var statsvetarprofessorn Nils Stjernquist, grundlagsfader tillika och klart ovillig att inför undrande riksdagsledamöter medge att detta var godkänd forskning. Han och Rune Persson från sociologen vände tummen nedåt efter fyra timmars batalj. I protokollet läser vi "3-2" och i LIBRIS annonseras följaktligen Per Gahrtons avhandling som en DISS.

Men där slutade inte konflikten. Över det osynliga politiska landskapet löper fina trådar som aktörer diskret kan dra i. Resultatet dokumenterades nästföljande år i Högskoleförordningen som nu får en ny paragraf innebärande att:

37 § En betygsnämnd skall bestå av tre eller fem ledamöter. Antalet ledamöter skall bestämmas och utses av fakultets- eller sektionenämnden. Flertalet av ledamöterna i betygsnämnden skall hämtas utanför den institution som den studerande tillhör om det inte finns särskilda skäl mot detta. Minst en av dem bör utses bland lärare inom en annan fakultet eller vid en annan högskoleenhet. Nämnden utser ordförande inom sig.

Eftervärlden minns detta som Lex Gahrton.

Forskning om betygsnämnder väcker också andra och trevligare minnen till livs. På min egen disputation 1976 satt i betygsnämnden på första raden – mig ovetandes – Torsten Hägerstrand. Jag kände till namnet, hade läst ett par böcker av honom och visste att namnet stod för en världsberömd geograf och innovationsforskare. Men jag hade inte träffat honom och visste inte hur han såg ut. Nu efter disputationen kom denne okända fram, log ett förbindligt leende och sa: "Grattis till avhandlingen, unge man. Själv uppskattade jag speciellt din fotnot på sidan 28". Sade Hägerstrand och lommade iväg till betygsnämndens möte. Jag blåddrade snabbt fram till sidan 28 och den därstädes lovordade fotnoten:

1) Eller som Hägerstrand i ett kulturgeografiskt sammanhang uttryckt detta: Det finns ett landskap som vi inte kan se. Ändå kan vi i vår föreställning ge det en besynnerlig realitet. Över varje bit mark vilar detta osynliga landskap som en förändringsrisk. Vi vet exempelvis, att en åkerruta mellan Stockholm och Uppsala eller mellan Malmö och Landskrona hotas av stadsbebyggelse, medan en åkerruta i Småland hotas av granskog. (Hägerstrand 1970: 9).

Vi lämnar kampen mellan granskog och asfalt och återvänder till kampen mellan godkänt och underkänt – och med den förträfflige Hägerstrands osynliga landskap i ständig åtanke. Hur vanligt/ovanligt är det att en avhandling efter slutförd disputation underkänns eller föranleder anteckning i betygsnämndens protokoll att någon eller några medlemmar i nämnden anför avvikande mening?

Inte oväntat blir svaret att sådan dramatik hör till undantagen. I protokollen över de 1738 betygsnämndsbesluten inom Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund under åren 1974–2018 är 98 % av avhandlingarna godkända utan protokollförda kommentarer. Fyra avhandlingar har blivit underkända. Tre på sociologiska (1984, 1988 och 1996) och en på pedagogiska institutionen (1994). I två av fallen var betygsnämnden enig om underkännande, men i två fall underkändes efter votering som slutade 3-2.

Det är av visst intresse att studera hur de fyra underkända avhandlingarna presenteras i LIBRIS:

Nilsson, Charlotte (1984). *Vandalism in urban environments: an ecological study*. Diss. Lund: Univ.” (Observera den felaktiga beteckningen Diss.)

Mehndiratta Klasons Satya, *The quality of social relations and some aspects of self-conception of a group of elderly people*, Almquist & Wiksell International, Diss. Lund : Univ.,Stockholm, 1994.” (Observera den felaktiga beteckningen Diss.)

Men angående Satya finns det en sanning till. Satya gav inte upp. Året därpå publicerade hon vid pedagogiska institutionen i Helsingfors en ny (!) avhandling, denna gång (bortsett från felstavat efternamn) korrekt presenterad i LIBRIS som en Diss:

Mehndiratta Kalson, Satya, *Social network and self conception of elderly people*, Department of Education, University of Helsinki, Diss. Helsinki: Univ., Helsinki, 1995.

Det finns ytterligare två underkända avhandlingar att titta närmare på. Den ena klassificeras korrekt i LIBRIS som en skrift från sociologen i Lund utan något förgyllande epitet Diss:

Cvetkova, Cveta, *Language of power: towards a semiological theory in social sciences*, [Sociologiska institutionen], Univ., Lund, 1988.

Men som alltid – tycks det – finns det en sanning till. Inte heller Cveta gav upp. Hon tog dock lite längre tid på sig. Men 1996 disputerade hon återigen på sociologen i Lund. Lärdomen från 1988 och en ny handledare bäddade nu för Godkänd i protokollet.

Men det är illa att LIBRIS återigen gör bort sig. Nu för att inte korrekt förgylla den revanschtagande doktorandens nya skrift som en DISS utan bara klassificerar som:

Cvetkova, Cveta, *Codes of power*, Lund Univ. Press, Lund, 1996.

LIBRIS och dess underleverantörer har sannolikt något att lära sig om de läser den godkända avhandlingen ”Codes of Power”. Hedrad bör den bli som inte ger upp – inte trakasserad.

Den fjärde underkända avhandlingen är måhända den mest dramatiska. Den godkändes först utan anmärkningar på sociologen 1996. Men sedan dök detektiven Allmänheten upp (läs: en kvinnlig akademiker i buss på väg hem efter disputationen). Hon läste i den nyss godkända avhandlingen och tyckte sig ha läst delar av texten förut. Hon slog larm och framförde anklagelser om forskningsfusk. Nytt sammanträde med betygsnämnden där man bestämde sig för att efter utredning på nytt bedöma avhandlingen. Så skedde och då befanns bevisningen överväldigande om att forskningsfusk (plagiat) förelåg och Soraya Duval de Dampierres avhandling ”Gulf and gender: migration and women’s new roles in rural Egypt” blev retroaktivt enhälligt förklarad underkänd.

Det är med viss bävan man nu besöker LIBRIS. Men tack och lov. Avhandlingen finns där och är korrekt prosaiskt klassificerad som en ”Bok”. Men i fler andra kataloger, t ex JSTOR, lever den – och många andra underkända avhandlingar – sannolikt till tidens ände som en DISSERTATION.

Tidigare sades att 98 % av avhandlingarna blivit godkända. Fyra stycken blev underkända men de utgör ju bara 0. 2 procent och fyller inte på långa vägar upp till 100 procent. Så vad händer med de resterande avhandlingarna som är 40 stycken? Dessa har också i samtliga fall blivit godkända. Besluten har dock föregåtts av votering i 25 fall, men i samtliga dessa har det alltså funnits en majoritet för betyget godkänd. I ytterligare 15 fall utan votering finns i protokollet antecknat att en eller två av betygsnämndens ledamöter haft avvikande mening. I flertalet fall vid förekomst av ”avvikande mening” har det då varit en eller två externt rekryterade betygsnämndsledamöter som stått för den avvikande meningen.

Tabell 1. Antal avhandlingar där beslutet blivit Underkänd (4 fall) eller där betyget blivit Godkänd, men där beslutet föregåtts av votering eller anteckning i protokollet finns om att en eller två ledamöter haft avvikande mening. Fördelning över tid och institutioner.

	1974- 1983	1984- 1993	1994- 2003	2004- 2018	Totalt	Total andel kontroversiella avhandlingar
Pedagogik	1	7	6		14	6,5 %
Sociologi	3	4	3		10	3,9 %
Psykologi	1	2	1		4	1,9 %
Företagsekonomi	3	1			4	2,2 %
Ekonomisk historia		3			3	2,5 %
Kulturgeografi		1	1		2	1,9 %
Rättssociologi			2		2	3,9 %
Socialt arbete			2		2	2,3 %
Statsvetenskap	1			1	2	1,3 %
Informatik				1	1	2,8 %
Totalt	9	18	15	2	44	2,5 %

Klart är att det endast är en liten andel avhandlingar där det rått delade meningar om betyget Godkänd. Bland institutionerna avviker Pedagogiska institutionen med en något högre siffra (6,5 procent). De protokollförda kontroverserna har med tiden blivit allt ovanligare. Efter 2010 berättar inte protokollen i något fall om någon votering eller ledamot med avvikande mening. Bakgrunden till denna utveckling är inte ointressant. Det visar sig ha att göra med antalet ledamöter i betygsnämnden. Antalet kan enligt reglerna vara fem eller tre. Före 2004 hade ca 80 procent av nämnderna fem ledamöter. Därefter och sett över hela fakulteten blev det snabbt tvärtom: 80 procent av nämnderna bemannades med bara tre ledamöter. Det kan nu i efterhand konstateras att sannolikheten för att en avvikande mening ska dyka upp i en betygsnämnd är drastiskt olika beroende på nämndens storlek. Av samtliga 42 betygsnämnder med förekomst av avvikande meningar kan alla utom en härledas till en nämnd med fem ledamöter. Om de psykologiska mekanismerna bakom detta fenomen finns säkert intressant forskning, men som lekman i psykologi tycker man sig inte behöva fördjupad utredning.

Tidigare forskning om betygsnämnder

Märkligt nog har betygsnämnder, deras sammansättning och agerande inte fått mycket uppmärksamhet inom forskningen. Efter idogt sökande har endast en forskningsrapport inom området påträffats: "Underkända avhandlingar: – en kartläggning av underkända avhandlingar vid sex universitet inom tre skilda fakultetsområden, det humanistiska-, rätts- samt samhällsvetenskapliga under

perioden 1984–2003”. Undersökningen är genomförd av Thomas Sandstedt och Martin Stigmar, båda vid Växjö universitet, Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Institutionen för pedagogik och är publicerad 2006 i *Didaktisk Tidskrift*, Vol. 16, nr 1, s. 7–19. Eftersom denna studie tycks vara den enda i sitt slag kan dess Abstract förtjäna att citeras in extenso:

Sammanfattning: Syftet med artikeln är att kartlägga om avhandlingar blivit underkända under betygsnämndens sammanträde och på vilka bevekelsegrunder ett eventuellt underkännande skett. Tre avgränsningar gjordes, nämligen: till de humanistiska-, rätts- och samhällsvetenskapliga fakultetsområdena, tidsperioden 1984–2003, samt till de sex etablerade universiteten. Kartläggningen baseras på sökningar i elektroniska databaser samt genom skriftliga svar från 21 fakultetskanslier. Resultatet visar att fjorton fall av underkända avhandlingar har inrapporterats från Lunds- (sex), Stockholms (sex) – och Uppsala universitet (två). I tio av de inrapporterade fallen har betygsnämnden varit enig och vid fyra tillfällen har meningsskiljaktigheter förekommit. Fem av avhandlingarna är författade inom juridik och tre inom konst-, teater och filmvetenskap. Tre områden framstår som särskilt kritiska vad avser bevekelsegrunder för underkännande, nämligen: akribi, metodfrågor samt resultat och analys.

Resultaten från ovannämnda studie (14 underkända under en 17-årsperiod) visar alltså på flera underkända avhandlingar, därtill oftast av en enig betygsnämnd. Inom Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund har under den här studerade 45-årsperioden endast 4 avhandlingar blivit underkända (och en då retroaktivt på grund av senare uppdagat forskningsfusk). Därutöver har 42 avhandlingar blivit föremål för delade meningar dock utan att åstadkomma en majoritet för underkänt betyg. Vill man ytterligare minska risken för avvikande uppfattningar är det enligt ovan redovisat forskningsresultat lämpligt att fortsätta på den inslagna vägen med frekvent användning av endast tre ledamöter i betygsnämnden.

Om betygsnämndens roll och funktion.

Rubrikens ämne behandlas i en artikel av MarieLouise Samuelsson publicerad i tidskriften *Universitetsläraren* (dec 2016):

Betygsnämndens roll och funktion är central inom forskarutbildningen, nämnden står för avhandlingens godkännande och ska därmed vara en garant för vetenskaplig kvalitet. Ur doktorandens perspektiv är betygsnämndens arbetsinsats och utslagsgivande

roll oumbärlig, en förutsättning för att kunna gå vidare som forskare. Att ingå i en betygsnämnd är meriterande. Uppdraget är oavlönat, men ses som en plikt mot vetenskapssamhället och som något hedersamt och givande, som ett tillfälle att fördjupa och uppdatera egna kunskaper och forskning. Det handlar också om kollegiala tjänster och gentjänster, en professor eller docent som accepterar betygsnämndsuppdrag vet att det kan underlätta när det framöver är hans eller hennes tur att få ihop en betygsnämnd.

Före 1983 hade betygsnämnderna inte obligatoriskt några externa ledamöter. Om en avhandling skulle godkännas eller inte var närmast en intern angelägenhet för den aktuella institutionen. Andelen internt rekryterade ledamöter var under perioden 1974–1983 73 procent. 1984 fastställde samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund att av nämndens fem ledamöter fick endast två vara internt rekryterade. Nämnder med tre ledamöter blev tillåtet 2003 och 2007 bestämdes att i dessa fick endast en ledamot vara internt rekryterad. Av samtliga ledamöter har andelen internt rekryterade därmed successivt minskat och är för perioden 2004–2018 37 procent. Motivet bakom externa ledamöter är att disputationprocessen ska vara rättssäker och oberoende. Som kvalitetskrav gäller att ledamöterna i en betygsnämnd ska vara professorer eller docenter. Fakulteten och dess dekanus är ansvarig för att utse ledamöterna efter förslag från aktuell ämnesföreträdare.

Fortsättningsvis i denna studie inriktas intresset på att analysera de externt rekryterade betygsnämndsledamöterna vid samhällsvetenskapliga fakultetens institutioner i Lund 1974–2018. Vad finns det för rekryteringsmönster?

Källmaterialet

Källmaterialet avser åren 1974–2018 och utgörs av protokoll från 1738 betygsnämndssammanträden varvid totalt 7216 nämndsledamöter deltagit. Av dessa är 3952 externa ledamöter (55 %), dvs ledamöterna kommer inte från den institution där betygsnämnden sammanträder. I normalfallet väljs en intern ledamot som ordförande.

För åren 2004–2018 omfattar materialet även protokollen från de sex institutioner som 2004 bröt sig ur Samhällsvetenskapliga fakulteten och bildade en egen ekonomisk fakultet vid Ekonomihögskolan i Lund. Därmed blir det också möjligt att analysera hur rekryteringsmönstret påverkades av denna separation.

De vanligen handskrivna protokollen lämnar en del övrigt att önska. Protokollsblanketten är i stort densamma under hela perioden, men ända fram till omkring 2010 var det uppenbarligen vanligt att betygsnämndens ordförande efter avslutat sammanträde skickade runt blanketten för att ledamöterna med sina namnteckningar skulle vidimera sin närvaro. Dessa autografer

kompletterades sällan med namnförtydligande. Efter påfrestande arbete med dechiffriering har dock bortfallet nedbringats till 113 stycken (1,6 %). Bortfallets ringa storlek gör det motiverat att i kommande tabeller inte belasta framställningen med en avslutande icke resultatpåverkande rad för "Uppgift saknas".

Men det är märkligt att inte någon under alla dessa år har kommit på innovationen att komplettera protokollsblanketten så att man bredvid kolumnen "Närvarande ledamöter" också haft kolumnerna "Namnförtydligande" och "Institutionsanknytning". I vart fall hade sådana kolumner mer än halverat arbetstiden för denna studie och dessutom eliminerat allt bortfall.

Protokollen före 2014 finns arkiverade vid Arkivcentrum Syd i Lund och därefter i arkivet på Samhällsvetenskapliga fakultetens kansli och Ekonomihögskolans arkiv i Lund. Jag vill tacka Helen Wiman, fakultetskoordinator på Samhällsvetenskapliga fakulteten och Karin Wandér, personalsamordnare vid Ekonomihögskolan och Fredrik Tersmeden, arkivarie vid Lunds universitet för stor hjälpsamhet med att ta fram arkivmaterial. Ett särskilt tack också till professor Magnus Jerneck som med sedvanlig entusiasm lanserade idén om att "någon borde slå en forsk om betygsnämnder". Magnus ombesörjde också med hjälp av studenter att viss inledande kodning av källmaterialet blev genomförd.

Statsvetenskapliga institutionens rekrytering av ledamotsupdrag 1974–2018

Jag börjar med en fallstudie av en för mig välbekant institution sedan 50 år. Kärnfrågan är: Hur ser den statsvetenskapliga rekryteringsmönstret ut och har det i några väsentliga avseenden förändrats under den analyserade 45-årsperioden? Först kan då noteras att andelen internt rekryterade ledamöter successivt har minskat från 78 procent under åren 1974–1983 till 39 procent åren 2004–2018. Utvecklingen förklaras som tidigare nämnts av förändringar i det gällande regelsystemet för utseende av ledamöter i betygsnämnder.

1 tabell 2 redovisas hur stor andel av de externa uppdragen som rekryterats från olika andra institutioner. Som ett ytterligare mått anges hur stor närvarofrekvens olika institutioner har i Statsvetenskapliga institutionens betygsnämnder. Närvarofrekvensen är beräknad som procentandelen betygsnämnder hos statsvetarna där en viss annan institution varit representerad.

Tabell 2. Externt rekryterade ledamöter i de statsvetenskapliga betygsnämnderna 1974-2018. Fördelning över tid och ledamöternas institutionsanknytning. Kolumnerna adderar till 100 %.

Statsvetenskapliga institutionens rekrytering från:		1974-1983	1984-1993	1994-2003	2004-2018	Totalt	Närvarofrekvens (procent)
Sociologi	Antal	6	11	27	18	62	41 %
	%	20 %	19 %	22 %	11 %	16 %	
Statsvetenskap (andra statsvetenskapliga institutioner)	Antal	1	5	8	37	51	33 %
	%	3 %	9 %	7 %	22 %	13 %	
Kulturgeografi och ekonomisk geografi	Antal	5	2	11	14	32	21 %
	%	16 %	4 %	9 %	8 %	8 %	
Nationalekonomi	Antal	0	6	13	6	25	16 %
	%	0 %	11 %	11 %	4 %	7 %	
Företagsekonomi	Antal	2	2	4	11	19	12 %
	%	7 %	4 %	3 %	6 %	5 %	
Ekonomisk historia	Antal	4	1	7	6	18	12 %
	%	13 %	2 %	6 %	4 %	5 %	
Socialt arbete	Antal		4	8	6	18	17 %
	%		7 %	7 %	4 %	5 %	
Psykologi	Antal	0	1	1	4	6	4 %
	%	0 %	2 %	1 %	2 %	2 %	
Pedagogik	Antal	0	1	0	2	3	2 %
	%	0 %	2 %	0 %	1 %	1 %	
Rättssociologi	Antal	0	3	3	3	9	6 %
	%	0 %	5 %	2 %	2 %	2 %	
Socialantropologi	Antal	1	0	2	2	5	3 %
	%	3 %	%	2 %	1 %	1 %	
Media och kommunikation	Antal	0	0	2	4	6	2 %
	%	0 %	0 %	2 %	2 %	2 %	
Statistik	Antal	0	2	0	0	2	1 %
	%	0 %	3 %	0 %	0 %	1 %	
Handelsrätt	Antal	2	1	0	0	3	2 %
	%	7 %	2 %	0 %	0 %	1 %	
Genusvetenskap	Antal			1	4	5	3 %
	%			1 %	2 %	1 %	
Hållbarhetsvetenskap	Antal				3	3	2 %
	%				2 %	1 %	
Informatik	Antal	0	1	0	0	1	1 %
	%	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	
Tjänstvetenskap	Antal				0	0	0 %
	%				0 %	0 %	

Statsvetenskapliga institutionens rekrytering från institutioner inom andra fakulteter		1974-1983	1984-1993	1994-2003	2004-2018	Totalt	Närvaro- frekvens (procent)
Historia	Antal	5	12	23	17	57	37 %
	%	17 %	21 %	19 %	10 %	15 %	
Språk- och litteraturcentrum	Antal	0	1	4	9	14	9 %
	%	0 %	2 %	3 %	5 %	4 %	
Filosofi	Antal	2	1	2	5	10	7 %
	%	7 %	2 %	2 %	3 %	3 %	
Etnologi	Antal	0	0	0	4	4	3 %
	%	0 %	0 %	0 %	2 %	1 %	
Juridik	Antal	0	3	2	7	12	8 %
	%	0 %	5 %	2 %	4 %	3 %	
Religionsvetenskap	Antal	1	0	2	5	8	5 %
	%	3 %	0 %	2 %	3 %	2 %	
Medicinsk fakultet	Antal	0	0	2	1	3	2 %
	%	0.0 %	0.0 %	0.8 %	0.7 %	0.6 %	
Tekniska universitet och högskolor, naturvetenskap	Antal	0	0	2	3	5	3 %
	%	0 %	0 %	2 %	2 %	1 %	
Totalt	Antal	29	57	124	171	381	
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	

Två institutioner har som framgår en särställning när statsvetarna rekryterar externa medlemmar till betygsnämnderna. Från Sociologiska institutionen kommer 16 procent av de externa ledamöterna och från Historiska institutionen 15 procent. Omvandlat till närvarofrekvens innebär detta 41 respektive 37-procentig närvaro för sociologer och historiker i statsvetarnas betygsnämnder. Därefter kommer Statsvetenskapliga systerinstitutioner varifrån ledamot återfinns i var tredje betygsnämnd. Relativt höga närvarofrekvenser uppvisar också Kulturgeografi (21 procent), Nationalekonomi (16 procent),

Företagsekonomi (12 procent), Ekonomisk historia (12 procent) och Socialt arbete (12 procent). Resterande 26 procent av uppdragen kommer ganska jämnt fördelade i små doser från många olika håll.

Vissa förändringstendenser är påtagliga efter 2003. Externt rekryterade statsvetare från systerinstitutioner ute i landet har fått starkt ökad närvarofrekvens i de statsvetenskapliga betygsnämnderna; från 15 procent för perioden 1974-2003 till 65 procent för perioden 2004-2018. Detta har främst gått ut över rekryteringen av sociologer, nationalekonomer och historiker som fått minskad närvarofrekvens. För nationalekonomernas del kan det misstänkas hänga samman med att de sedan 2004 inte längre tillhör den samhällsvetenskapliga fakulteten. Effekten av fakultetsklyvningen är dock inte entydig. Nationalekonomernas närvarofrekvens hos statsvetarna minskade från 20 till 11 procent

mellan nämnda perioder. Samma tendens uppvisar även den utflyttade institutionen Ekonomisk historiska vars närvarofrekvens minskade från 12 till 6 procent. För företagsekonomerna som också bytte fakultet 2004 har däremot närvarofrekvensen hos statsvetarna ökat från 8 till 19 procent.

Vad avhandlingen som ska bedömas handlar om är självfallet (eller bör vara) ett väsentligt kriterium vid valet av externa ledamöter i betygsnämnden. Efter som statsvetarnas forskningsområde i betydande grad handlar om att analysera politiskt beteende förefaller det förbryllande att så få forskare med beteendevetenskaplig utbildning (som t ex psykologer och pedagoger) rekryteras som ledamöter till betygsnämnder i statsvetenskap. Endast sex psykologer och tre pedagoger på 45 år får nog anses vara ett uppseendeväckande lågt antal. Konfunderingen blir inte mindre av det faktum att de tre aktuella institutionerna i Lund är inhysta i hus som geografiskt bara ligger på några 10-tals meter från varandra. Dessutom – och viktigare – finns ju på det internationella planet välrenommerade samarbetsarenor för statsvetare och psykologer, t ex tidskriften *Political Psychology*. Handlar det också möjligen om att professorer av en eller annan anledning kommit på kant med varandra eller har förutfattade meningar om varandras göranden och låtanden? En följdfråga infinner sig naturligen: Uppvisar psykologiska och pedagogiska institutionen samma njudda förhållningssätt visavi statsvetarna? Svaret är ja: av alla externa ledamotsuppdrag som psykologerna rekryterat kommer endast 3 procent från Statsvetenskapliga institutionen. För pedagogernas del är siffran 1 procent.

Avslutningsvis ges i tabell 3 en översikt av statsvetarnas rekryteringsmönster sett i ett ”fågelperspektiv”.

Tabell 3. Externt rekryterade ledamöter i de statsvetenskapliga betygsnämnderna 1974-2018. Fördelning efter universitetsort, fakultetstillhörighet och tidsperiod.

De externa ledamotskapen efter universitetsort och fakultet:		1974-1983	1984-1993	1994-2003	2004-2018	Totalt
Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund (inkl. ekon. fakulteten* från 2004)	Antal	20	35	77	72	204
	%	69 %	61 %	62 %	42 %	53 %
Inom Lund men från andra fakulteter	Antal	8	17	33	48	106
	%	28 %	30 %	27 %	28 %	28 %
Utanför Lund men från samhällsvetenskapliga fakulteter	Antal	1	5	9	46	61
	%	3 %	9 %	7 %	27 %	16 %
Utanför Lund men andra fakulteter än samhällsvetenskapliga	Antal	0	0	5	5	10
	%	0 %	0 %	4 %	3 %	3 %
Totalt antal externa ledamotskap	Antal	29	57	124	171	381
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

* Ekonomiska fakulteten består av sex institutioner: Nationalekonomi, företagsekonomi, ekonomisk historia, handelsrätt, statistik och informatik.

Hälften av uppdragen som externa ledamöter har om man ser till hela perioden rekryterats inom samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund. Den drastiska minskningen från 69 till 42 procent 2004-2018 förklaras av statsvetarnas ökade rekrytering av ledamöter från systerinstitutioner vid andra universitet, vilka nu blir bokförda i gruppen "Utanför Lund men i samhällsvetenskapliga fakulteter."

Övriga fakulteter i Lund (främst humanisterna, speciellt historiker) bidrar tillsammans konstant över tiden med en dryg fjärdedel av alla uppdrag. Inom gruppen är det humanisterna som dominerar. Övriga fakulteter bidrar med blygsamma andelar.

Tio stycken (3 procent) vise män är varken förankrade i Lund eller inom samhällsvetenskapen, men kan självfallet vara lika så omdömesgilla när det kommer till sakfrågan.

Ämnesföreträdarna från Statsvetenskapliga institutionen har i det förgångna (läs före 2004) relativt sällan gått över ån för att hämta visdom. (Aktuella år i detta fall är Kävlingeån i norr och Höje å i söder.) I ett avseende har dock detta beteende förändrats under de senaste 15 åren. Man rekryterar nu som tidigare framgått flitigt externa ledamöter från övriga statsvetenskapliga institutioner i landet. I flera fall handlar det då om inbjudan till från Lund utvandrade statsvetare att åter å ämbetets vägnar få besöka sin hemstad och dess Eden i kvarteret Paradis.

Statsvetarna höll sig inte bara inomlunds. Man höll sig också där i första hand till vissa favoritinstitutioner och inom dessa fanns det också påtagligt vissa favoritpersoner som flitigt rekryterades i repris. Från Historia kom Kim Salomon 14 gånger och Klas-Göran Karlsson 9 gånger. Från Nationalekonomi rekryterades Göte Hansson 13 gånger. Från Geografi turades Gunnar Törnqvist och Olof Wärneryd om att komma 9 gånger. Och Sune Sunesson från Socialt arbete uppenbarade sig 8 gånger. Från Sociologen rekryterades flitigt, men personvalet här blev efter hand allt mer diversifierat. De man oftast kallat på härifrån är Rune Persson (7 ggr) och Staffan Lindberg (6 ggr).

Om Nationalekonomi kan upprepas att efter det att Ekonomihögskolan bröt sig loss från Samhällsvetenskapliga fakulteten 2004 har det blivit mindre frekvent att rekrytera nationalekonomer. Göte Hansson gjorde ett sista besök 2006.

Återstår att undersöka om statsvetarnas favoriter återgäldade förtroendet. Kärlek är inte alltid ömsesidig – men vänskap måste vara det. Eller?

Den nu avslutade fallstudien avseende statsvetarnas rekryteringsmönster reser alltså nya frågor: Hur ser det ut på de övriga institutionerna i den samhällsvetenskapliga familjen? Låt oss alltså höja ambitionsnivån och övergå till ett komparativt perspektiv. I tabell 4 kommer störtfloden av siffror.

Tabell 4. Rekryteringsmönster vad gäller rekryteringen av externa ledamöter i betygsnämnderna vid de tio – efter antalet betygsnämnder – största institutionerna inom Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet under åren 1974-2018. För respektive institution anges andelen (%) av de totalt externt rekryterade ledamotsuppdragen som kommer från olika andra akademiska institutioner. Ledamöter som rekryterats inom den egna institutionen ingår inte. Procentalen är avrundade till heltal och adderar kolumnvis till 100 %.

% ledamöter rekryterade från:	Rekryterande institution									
	Sociologi	Pedagogik	Psykologi	Statsvetenskap	Företags ekonomi	Nationalekonomi	Kulturgeografi och ekonomisk geografi	Socialt arbete	Ekonomisk historia	Rätts-sociologi
Sociologi	10	19	8	16	7	1	12	26	12	25
Pedagogik	7	23	10	1	3	0	2	6	0	2
Psykologi	8	16	23	2	3	1	4	12	1	1
Statsvetenskap	9	2	1	13	10	6	8	4	5	8
Företags ekonomi	4	2	1	5	35	15	8	1	8	2
Nationalekonomi	1	0	1	7	8	28	2	1	23	1
Kulturgeografi	7	4	3	8	5	2	16	2	14	3
Socialt arbete	8	4	5	5	1	2	1	17	2	4
Ekon. historia	6	1	1	5	8	18	11	1	13	1
Rätts sociologi	4	2	1	2	0	0	2	3	0	13
Socialantropologi	3	0	0	1	0	0	2	0	0	1
Media- och kommunik.	2	2	0	2	1	0	0	2	0	2
Informatik	2	1	0	0	3	0	1	0	0	7
Hållbarhetsvetenskap	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
Statistik	0	0	1	1	1	11	0	0	2	0
Tjänstvetenskap	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Genusvetenskap	2	1	0	1	0	0	2	5	0	1
Handelsrätt	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2
Historiska institutionen	6	4	0	15	1	0	4	1	6	2
Filosofi	2	2	2	3	1	2	1	0	1	1
Språk och litt.vet.	3	4	1	4	0	0	1	0	1	1
Kulturvetenskaper	11	3	2	1	3	0	6	3	2	2
Religionsvetenskap	3	2	1	2	0	0	0	1	1	0
Juridik	2	0	0	3	1	2	0	2	0	27
Psykiatri	0	0	14	0	0	0	1	4	0	0
Medicinsk fakultet i övr.	1	5	21	1	2	4	2	6	4	2
Tekn högsk, naturvetensk	2	2	2	1	8	6	17	1	5	2
Summa %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antal externt rekryterade	598	480	424	381	398	450	205	267	245	130

Redan på första raden i tabell 4 kan man konstatera något intressant: Samtliga institutioner utom en rekryterar tvåsiffriga (eller näst intill tvåsiffriga) andelar av sina externa ledamotsuppdrag från Sociologiska institutionen. Ingen annan institution är i närheten av att leverera lika många ledamöter fördelat över så många andra institutioner. Sociologiska institutionen framstår därmed

som navet i det mellaninstitutionella samarbete som rekrytering av betygsnämndsuppdrag utgör. Undantaget är Nationalekonomiska institutionen som högst sällan rekryterar en sociolog. Fem gånger skedde det på 1980-talet; i fyra av fallen föll då valet på Rune Persson. Nationalekonomernas favoritkällor för rekrytering finns distinkt på tre andra ställen: Systerinstitutioner i nationalekonomi (28 procent), Ekonomisk historia (18 procent) och Företagsekonomi (15 procent). Hur gör då sociologerna själva i sin rekrytering? Jo, visavi nationalekonomerna svarar de med samma mynt och har på 45 år rekryterat från nationalekonomi också bara fem gånger. Sociologerna får dock härvidlag sägas ha uppvisat en något större experimentlusta eftersom de rekryterat fem olika nationalekonomer.

I övrigt uppvisar Sociologiska institutionen ett brett rekryterande: Från åtta olika ställen hämtar de på varje ställe mellan 6 och 11 procent av sina externa betygsnämndsledamöter. Påståendet tidigare om sociologen som ett nav i det samhällsvetenskapliga konglomeratet bekräftas alltså ytterligare. Förtroendet, gillandet är ömsesidigt.

Psykologen rekryterar väsentligen från fyra håll: mest från medicinsk fakultet (35 procent varav 14 procentenheter från psykiatri), systerinstitutioner (23 procent), pedagogik (10 procent) och sociologi 8 procent. Pedagogiska institutionen rekryterar också stort från systerinstitutioner och från psykologi och sociologi. Detsamma gäller för Institutionen för socialt arbete som oftast rekryterar från Sociologi (26 procent), systerinstitutioner (17 procent) och Psykologi (12 procent).

Företagsekonomerna föredrar att rekrytera från sina systerinstitutioner (35 procent, ofta i Danmark) och från statsvetenskap (10 procent). Från Nationalekonomi och Ekonomisk historia hämtas vardera 8 procent.

Kulturgeografi föredrar förutom sina systerinstitutioner (16 procent) att vända sig till Statens Lantbruksuniversitet, Tekniska högskolor och Naturgeografi (17 procent). Från Sociologi rekryteras 12 procent och från Ekonomisk historia 11 procent.

Ekonomisk historia har nationalekonomer som klar favorit (23 %), i övrigt rekryterar man mest från Kulturgeografi (14 %), Systerinstitutioner (13 %) och Sociologi (12 %). Från Historia rekryteras mindre än vad man kanske kunde förvänta (6 %).

Rättssociologerna vänder sig i första hand mot de tre som finns i deras institutionsnamn: Rätt, dvs Juridik (27 %), Sociologi (25 %) och Systerinstitutioner (13 %).

De samhällsvetenskapliga institutionernas rekrytering från övriga fakulteter är mestadels blygsam med undantag för Humanistiska fakulteten där Historiska institutionen är en viktig rekryteringskälla för Statsvetenskap (15 %). Sociologerna har institutionen för Kulturvetenskap (speciellt Etnologi) som viktig rekryteringskälla (11 %). Utöver detta gäller att psykologerna är storkonsumenter av tjänster från Medicinska fakulteten (35 %) liksom rättssociologerna från Juridiska fakulteten (27 %) och kulturgeograferna från naturvetenskapligt och

tekniskt håll (17 %). För övrigt gäller att de flesta institutioner anser sig ha ringa behov av externbedömare från filosofi, idé- och lärdoms historia, språk- och litteraturvetenskap och religionsvetare.

Det finns ett gränsöverskridande samarbete, men det har såväl tydliga fokuseringar som begränsningar. Det gäller inte bara samarbetet över fakultetsgränserna utan också i hög grad samarbetet över institutionsgränserna inom den fakultet som här studeras. Den fortsatta analysen inriktas på detta.

Alla möjliga relationer mellan många olika aktörer är svår att överblicka. Antalet par som kan bildas mellan 10 aktörer är 45 stycken, vilket fås enligt formeln $n(n-1)/2$ vilket för $n=10$ (dvs de tio största institutionerna) ger 45 unika relationspar. Nu tillkommer att deras inbördes närvaro i varandras betygsnämnder måste beakta att antalet betygsnämnder (=antalet disputationer) varierar starkt, från 51 nämnder på Rättssociologi till 259 på Sociologen. Jag använder därför måttet Närvarofrekvens som beskriver i hur stor andel av en viss institutions betygsnämnder som övriga institutioner är representerade, dvs närvarande. Därefter kategoriseras de 45 institutionsparen i tre olika grupper beroende på hur deras närvarofrekvens ser ut i varandras betygsnämnder.

I grupp A finns de institutionspar som har hög och likartad närvarofrekvens i varandras betygsnämnder. Gruppen består av följande 11 par av institutioner av vilka det första paret har extremt höga siffror:

Ekonomisk historia¹ (50 %) – Nationalekonomi (44 %);

Företagsekonomi (20 %) – Nationalekonomi (14 %)

Kulturgeografi (14 %) – Sociologi (14 %)

Statsvetenskap (11 %) – Nationalekonomi (16 %)

Statsvetenskap (12 %) – Kulturgeografi (18 %)

Sociologi (13 %) – Psykologi (15 %)

Företagsekonomi (12 %) – Kulturgeografi (12 %)

Statsvetenskap (9 %) – Ekonomisk historia (12 %)

Ekonomisk historia (14 %) – Sociologi (19 %)

Ekonomisk historia (18 %) – Kulturgeografi (25 %)

Företagsekonomi (11 %) – Statsvetenskap (19 %)

Företagsekonomi (11 %) – Ekonomisk historia (18 %)

1 Läsanvisning: Ekonomisk historia har närvaro i 50 % av alla betygsnämnder hos Nationalekonomi. Omvänt har Nationalekonomi närvaro i 44 % av alla betygsnämnder hos Ekonomisk historia. Dvs dessa båda institutioner rekryterar ofta (och samtidigt också ungefär lika ofta) ledamöter till varandras betygsnämnder.

På den stora samhällsvetenskapliga släkträffen är dessa att likna vid ett slags tvillingpar som gärna håller sig till varandra. Släktmetaforen kollapsar dock terminologiskt när man inser att en viss tvilling inte bara har ett tvillingsyskon utan flera. Så t ex ingår statsvetaren i inte mindre än fyra olika tvillingpar där den andre är en nationalekonom, en kulturgeograf, en företagsekonom respektive en ekonomhistoriker. Undantaget är psykologen – den ende tvillingen som bara har ett tvillingsyskon (sociologen). Alla övriga institutioner i gruppen utgör tillsammans ett tydligt nätverk. Förslagsvis kan de betecknas som det centrala klustret inom den samhällsvetenskapliga familjen.

I nästa grupp B finns de sju par av institutioner som kännetecknas av att den ena institutionen har mycket hög närvarofrekvens hos den andra medan denne har minst 15 procentenheters lägre närvarofrekvens hos partnern. Oftast är differensen ännu mycket större. I denna grupp finns följande par av institutioner:

Sociologi (62 %) – Socialt arbete (12 %)

Sociologi (39 %) – Rättssociologi (6 %)

Sociologi (39 %) – Statskunskap (15 %)

Sociologi (40 %) – Pedagogik (15 %)

Sociologi (14 %) – Företagsekonomi (7 %)

Psykologi (31 %) – Socialt arbete (9 %)

Psykologi (30 %) – Pedagogik (14 %)

I gruppen utmärker sig speciellt sociologerna som har hög närvarofrekvens hos fem andra institutioner, men där dessas närvarofrekvens på Sociologen är mycket lägre. Sociologens tjänster efterfrågas högfrekvent av många. På den stora släkträffen är de alla bröder, men den ene – vanligen Sociologen – är storebror och den andre lillebror. De mindre bröderna vill gärna ha sin mångkunnige storebror som gäst. Och Storebror kommer när lillebror kallar, men bjuder inte lika ofta lillebror till sitt hus. Men det är väl som det bör vara: en Storebror tar mer hand om sin lillebror än tvärtom.

I grupp C slutligen finns 25 par (dvs mer än hälften av alla möjliga par) som har ingen eller låg närvarofrekvens i varandras betygsnämnder; för de allra flesta paren ligger den ömsesidiga umgängesfrekvensen under 4 procent. På släkträffen är de kusiner, sysslingar och bryllingar som sällan eller aldrig träffats. Speciellt Pedagogen och Psykologen tycks känna främlingskap inför många andra. (Men inbördes gillar dessa båda varandra och träffas ofta, men mest hos Pedagogen dit oftare storebror Psykologen kommer än tvärtom. (Se grupp B). Den hyggliga Sociologen samarbetar de också bra med för den gillar alla utom Nationalekonomen som också Pedagogen och Psykologen är skeptiska till).

Pedagogik – Kulturgeografi
Pedagogik – Statskunskap
Pedagogik – Företagsekonomi
Pedagogik – Nationalekonomi
Pedagogik – Rättssociologi
Pedagogik – Ekonomisk historia
Psykologi – Statsvetenskap
Psykologi – Ekonomisk historia
Psykologi – Kulturgeografi
Psykologi – Nationalekonomi
Psykologi – Rättssociologi
Psykologi – Företagsekonomi
Socialt arbete – Kulturgeografi
Socialt arbete – Ekonomisk historia
Socialt arbete – Rättssociologi
Socialt arbete – Nationalekonomer
Nationalekonomi – Sociologi
Nationalekonomi – Kulturgeografi
Nationalekonomi – Rättssociologi
Företagsekonomi – Socialt arbete
Företagsekonomi – Rättssociologi
Rättssociologi – Ekonomisk historia
Rättssociologi – Kulturgeografi

När på släktträffen den stora familjebilden ska tas så blir det, efter en del spring fram och tillbaka och trängsel runt Sociologen, en uppställning framför kameran där aktörernas relativa storlek och närhet till varandra vad gäller umgängesmonster via betygsnämnder blir ungefärligt illustrerat enligt följande:

Det bör tilläggas att bilden bortser från att Nationalekonomi, Företagsekonomi och Ekonomisk historia från 2004 inte längre formellt tillhör den Samhällsvetenskapliga fakulteten och alltså egentligen inte längre vill förekomma på bild tillsammans med övriga samhällsvetare. Bilden antyder också vilka som i en framtid eventuellt kan tänkas gå i bräschen för att bryta sig ut och bilda en egen Beteendevetenskaplig fakultet.

Nu till något annat. Utöver de tio största institutionerna finns det en som förtjänar speciell uppmärksamhet. Det är Statistiska institutionen vars ämnesområde är statistisk metodik. I praktiskt taget varje betygsnämnd torde en eller annan kommentar – kanske ibland till och med längre diskussion – gälla hur väl doktoranden i sin avhandling bemästrat den metodproblematik som ämnet och källmaterialet mm aktualiserar. Metoder finns av mångahanda slag. En vanlig uppdelning är att man talar om kvalitativa och kvantitativa metoder. De sistnämnda karaktäriseras av att det görs bearbetning av massdata av något slag; vad som på engelska kallas Large-N Studies. Dessa aktualiserar statistisk analys med en uppsjö av olika möjliga och mer eller mindre lämpliga statistiska tekniker att välja mellan, alltifrån sådana vars slutprodukter är enkla procenttal eller medelvärden till avancerade multiregressionskoefficienter.

Utnyttjandet i doktorsavhandlingar av olika slags statistisk metodik varierar sannolik starkt mellan olika institutioner men det finns veterligt inga systematiska iakttagelser om detta. Dock torde det inte vara långsökt att förmoda att det t ex inom nationalekonomi och ekonomisk historia produceras avhandlingar där statistisk metodik någorlunda frekvent utnyttjas. Och beteendevetarna gör inte så sällan intervju- och enkätundersökningar som kräver statistisk bearbetning. Det räcker ganska långt att bara studera avhandlingstitlarna (som ju också är angivna i betygsnämndernas protokoll) för att våga dra slutsatsen att statistisk metodik är ingen främmande domän i samhällsvetarnas forskningsarbete, låt vara att entusiasmen och förtrogenheten är varierande från institution till institution. Avseende statsvetenskapen har jag i annat sammanhang räknat andelen doktorsavhandlingar som är s k Large-N Studies. Antalet sådana

studier visade sig under åren 1970–2009 vara 24 stycken (4 procent av samtliga avhandlingar).

Syftet med ovanstående resonemang var att ge argument för att det då och då vore nog så motiverat att till betygsnämnden som extern ledamot rekrytera en statistiker. Låt oss alltså undersöka i vilken utsträckning detta faktiskt sker.

Tabell 5. Närvarofrekvens för statistiker i de tio största institutionerna, 1974–2018.

	Sociologi	Pedagogik	Psykologi	Statsvetenskap	Företags- ekon.	Nat. ekon	Kulturgeografi och ekon geogr	Socialt arbete	Ekon.hist.	Rättssociologi
Närvarofrekvens för statistiker (%)	0 %	0 %	2 %	1 %	2 %	21 %	0 %	1 %	4 %	0 %

Siffran 21 procent för Nationalekonomi tycks begriplig, speciellt för alla som erövrat ett eller annat betyg i ämnet. Resten är svårbegripligt. Speciellt konfundrande är att en statistiker aldrig någonsin fått sätta och stämma i en betygsnämnd på Sociologiska institutionen och hos statsvetarna har bara gjorts två besök. Misstanke väcks om att när avhandlingen innehåller statistisk analys så är det lugnast att hålla statistiker av facket borta. Eller bedömer man att doktorandens statistiska analys är så enkel att förstå att fackgranskare inte behövs?

I jubileumsskriften ”Samhällsvetenskapliga institutionen i Lund – en vital 50-åring” berättar Björn Holmquist (s. 320) om den legendariske statistikprofessorn Carl-Erik Quensel – ”Q” kallad – som i sitt uppsåt att verka för spridandet av statistikämnet under 60-talet gärna besökte disputationer i andra ämnen och agerade extraopponent om han ansåg att det behövdes. Detta – skriver Holmquist – ”skapade med tiden en hel del osäkerhet bland respondenter vid disputationer vilka kanske inte alltid insåg välviljan i Q:s agerande” och, tillägger Holmquist avslutningsvis med glimten i ögat, att ”Det tillfälle som hade valts för att sprida statistikämnets förtjänster var kanske inte heller det absolut bästa.”

Nu över till effekten på rekryteringsmönstret av fakultetssplittringen 2004.

Har de tre stora institutionerna inom den 2004 nybildade ekonomiska fakulteten i Lund (dvs nationalekonomi, företagsekonomi och ekonomisk historia) förändrat sitt rekryteringsmönster visavi de kvarvarande institutionerna inom samhällsvetenskapliga fakulteten? Och hur rekryterar dessa numera från national- och företagsekonomi respektive ekonomisk historia?

Tabell 6a. Ekonominstitutionernas rekrytering från samhällsvetarna före och efter fakultetssplittringen.

Närvarofrekvens för:	Nationalekonomi		Företagsekonomi		Ekonomisk historia	
	1974-2003	2004-2018	1974-2003	2004-2018	1974-2003	2004-2018
Statsvetenskap	17 %	8 %	28 %	10 %	13 %	7 %
Kulturgeografi	8 %	0 %	17 %	1 %	33 %	26 %
Sociologi	5 %	0 %	18 %	10 %	31 %	19 %
Socialt arbete	10 %	0 %	5 %	0 %	7 %	2 %
Psykologi	3 %	0 %	9 %	1 %	0 %	0 %
Pedagogik	2 %	0 %	6 %	6 %	0 %	0 %

Tabell 6b. Samhällsvetarnas rekrytering från ekonomiinstitutionerna före och efter fakultetssplittringen.

Närvarofrekvens för:	Statsvetenskap		Sociologi		Kulturgeografi	
	1974-2003	2004-2018	1974-2003	2004-2018	1974-2003	2004-2018
Nationalekonomi	20 %	11 %	2 %	0 %	2 %	6 %
Företagsekonomi	8 %	19 %	9 %	8 %	17 %	14 %
Ekonomisk historia	13 %	11 %	19 %	4 %	25 %	18 %

Siffrorna i tabell 6a och 6b pekar tydligt på en utveckling efter fakultetssplittringen innebärande att umgänget mellan ekonomi- och samhällsvetarinstitutionerna har ömsesidigt minskat. Ett markant undantag kan noteras: Statsvetarna rekryterar från Företagsekonomi i ökad utsträckning efter fakultetsdelningen. Deras närvarofrekvens hos statsvetarna har ökat från 8 till 19 procent. Omvänt gäller dock det övergripande mönstret: Statsvetarnas närvarofrekvens hos företagsekonomen har minskat från 28 till 10 procent.

Naturligen kommer nu frågan om det (utöver fakultetsklyvningen) över tid kan påvisas någon väsentlig förändring vad gäller rekryteringsmönstret för externa betygsnämnsledamöter. Svaret är ja och dokumentationen redovisas i tabell 7.

Tabell 7. Förändringar avseende rekryteringsmönster för externa ledamöter till betygsnämnderna. Inom parentes anges andelen externa ledamöter som rekryteras från angiven institution.

De 10 största samhällsvetenskapliga institutionernas tre största rekryteringskällor för externa ledamöter till betygsnämnderna

Rekryterande Institution	Rang-nummer	2004-2018	
		1974-2003	2004-2018
Sociologi	1	Kulturvetenskap (10 %)	Systerinstitutioner (18 %)
	2	Statsvetenskap (9 %)	Socialt arbete (14 %)
	3	Psykologi (9 %)	Kulturvetenskap (13 %)
Pedagogik	1	Sociologi (21 %)	Systerinstitutioner (40 %)
	2	Psykologi (18 %)	Sociologi (11 %)
	3	Systerinstitutioner (18 %)	Psykologi (11 %)
Psykologi	1	Medfak, spec psykiatri (37 %)	Systerinstitutioner (37 %)
	2	Systerinstitutioner (17 %)	Medfak, spec psykiatri (32 %)
	3	Sociologi (9 %)	Socialt arbete (5 %)
Statsvetenskap	1	Sociologi (21 %)	Systerinstitutioner (22 %)
	2	Historia (19 %)	Sociologi (11 %)
	3	Nationalekonomi (10 %)	Historia (10 %)
Företagsekonomi	1	Systerinstitutioner (26 %)	Systerinstitutioner (51 %)
	2	Statsvetenskap (12 %)	Tekniska univ/högskolor (10 %)
	3	Ekonomisk historia (11 %)	Informatik (7 %)
Nationalekonomi	1	Ekonomisk historia (22 %)	Systerinstitutioner (36 %)
	2	Systerinstitutioner (21 %)	Ekonomisk historia (15 %)
	3	Företagsekonomi (15 %)	Företagsekonomi (14 %)
Kulturgeografi	1	Sociologi (17 %)	Systerinstitutioner (27 %)
	2	Naturvetenskap o teknik (16 %)	Naturvetenskap o teknik (17 %)
	3	Ekonomisk historia (12 %)	Ekonomisk historia (10 %)
Socialt arbete	1	Sociologi (33 %)	Sociologi (20 %)
	2	Systerinstitutioner (18 %)	Systerinstitutioner (17 %)
	3	Psykologi (17 %)	Kulturvetenskaper (13 %)
Ekonomisk historia	1	Nationalekonomi (22 %)	Nationalekonomi (27 %)
	2	Kulturgeografi (15 %)	Ekonomisk historia (19 %)
	3	Sociologi (14 %)	Kulturgeografi (13 %)
Rättssociologi	1	Sociologi (32 %)	Juridik (35 %)
	2	Juridik (22 %)	Statsvetenskap (16 %)
	3	Systerinstitutioner (14 %)	Sociologi (14 %)

Fenomenet med omfattande ökad rekrytering från systerinstitutioner utanför Lund är intressant. Det är en genomgående förändring som kommer på 2000-talet och gäller praktiskt taget alla institutioner. Tidigare var det inte lika vanligt att externa ledamöter rekryterades på detta sätt. Bidragande orsak till detta kan ha varit att sådan rekrytering enligt dåvarande bestämmelser fick ske på institutionens egen bekostnad, vilket torde ha verkat dämpande på rekrytering bortom Lunds horisont. Starkt bidragande till ökningen av rekryteringen från systerinstitutioner blev däremot en ny regel som fakulteten beslutade 2012. Då föreskrevs nämligen att minst en ledamot som inte är verksam vid Lunds universitet obligatoriskt ska ingå i betygsnämnden. Företagsekonomi och Nationalekonomi var tidigast ute med rekrytering hos systerinstitutioner. Numera är det endast Ekonomisk historia och Rättssociologi som har en mera blygsam rekrytering av detta slag.

Ytterligare kan noteras en ganska betydande allmän rörlighet i rekryteringsmönstret sett över tid. Nationalekonomi är den enda institutionen som över tid haft samma tre största rekryteringskällor, låt vara i något annorlunda rangordning. För alla övriga institutioner gäller att de bytt ut minst en eller två av sina tre största rekryteringskällor.

Avslutningsvis redovisas hur externrekryteringen förändrats mot bakgrund av en uppdelning efter fyra olika rekryteringskällor.

Tabell 8. Externrekryteringen mot bakgrund av fakultet (samhällsvetenskaplig eller annan) och geografi (från Lunds universitet eller annat universitet/högskola).

Rekryteringskälla		1974- 1983	1984- 1993	1994- 2003	2004- 2018
		Antal	207	412	635
Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund (inkl. ekon. fakulteten från 2004)	%	77 %	56 %	45 %	32 %
	Antal	39	166	275	208
Inom Lund men från andra fakulteter	%	15 %	23 %	20 %	14 %
	Antal	19	115	379	636
Utanför Lund men från samhällsvetenskapliga fakulteter	%	7 %	16 %	27 %	42 %
	Antal	3	45	118	194
Utanför Lund men andra fakulteter än samhällsvetenskapliga	%	1 %	6 %	8 %	13 %
	Antal	268	738	1407	1532
Totalt antal externa ledamotskap	%	100 %	100 %	100 %	100 %

Viss förändring i rekryteringsmönstret är ganska dramatisk. Till det dramatiska hör nedgången i andel externa ledamöter som rekryteras inom Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund – från 77 till 32 procent. Utvecklingen har väsentligen att göra med förändrade rekryteringsregler fastställda av Samhällsvetenskapliga fakulteten. Från 2003 blev det valfritt för institutionerna

att välja mellan 3 eller 5 ledamöter i betygsnämnden. Flertalet institutioner valde att utse tre ledamöter. Endast Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för socialt arbete har fem ledamöter som huvudregel. För nämnder med tre ledamöter gäller att endast en extern ledamot får tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten. 2012 ändrades regeln med tilläggskravet att minst en ledamot som inte är verksam vid Lunds universitet ska ingå i betygsnämnden. Dessa förändringar i regelsystemet förklarar varför det blivit en nedgång i rekryteringen från institutioner inom samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund. Och det förklarar också varför rekryteringen från universitet utanför Lund har ökat starkt. Huvuddelen av denna ökning har skett genom ökad rekrytering från systerinstitutioner, i första hand inom Sverige, men i viss ökad grad också från Norden, speciellt Danmark.

Från makroperspektivet i tabell 8 övergår vi nu till ett mikroperspektiv. Vilka personer har varit de flitigaste externa betygsnämndsledamöterna?

Tabell 9. Externa ledamöter som rekryterats inom samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund och som haft 10 eller fler uppdrag som externa ledamöter under åren 1974-2018.

	Institution	Förnamn	Efternamn	Antal externa uppdrag
1	Sociologi	Ann Mari	Sellerberg	45
2	Ekonomisk historia	Lennart	Jörberg	34
3	Pedagogik	Lennart	Svensson	33
4	Statsvetenskap	Lennart	Lundquist	31
5	Ekonomisk historia	Rolf	Ohlsson	31
6	Socialt arbete	Sune	Sunesson	30
7	Ekonomisk historia	Christer	Gunnarsson	28
8	Kulturgeografi	Olof	Wärneryd	26
9	Ekonomisk historia	Lennart	Schön	22
10	Psykologi	Claes	Edlund	21
11	Nationalekonomi	Göte	Hansson	21
12	Rättssociologi	Håkan	Hydén	21
13	Sociologi	Johanna	Esseveld	20
14	Sociologi	Anna Lisa	Lindén	18
15	Sociologi	Bengt	Gesser	16
16	Sociologi	Staffan	Lindberg	16
17	Statistik	Mats	Hagnell	15
18	Sociologi	Rune	Persson	15
19	Psykologi	Alf	Andersson	14
20	Psykologi	Alf	Nilsson	14
21	Socialt arbete	Gunvor	Andersson	14
22	Kulturgeografi	Solveig	Mårtensson	14
23	Sociologi	Per Olof	Olofsson	14

	Institution	Förnamn	Efternamn	Antal externa uppdrag
24	Geografi	Per Olof	Hallin	13
25	Statsvetenskap	Magnus	Jerneck	13
26	Företagsekonomi	Curt	Kihlstedt	13
27	Statsvetenskap	Lars-Göran	Stenelo	13
28	Psykologi	Margot	Bengtsson	13
29	Socialt arbete	Per Gunnar	Edebalk	12
30	Statistik	Jan	Lanke	12
31	Sociologi	Gunnar	Olofsson	12
32	Sociologi	Anders	Persson	12
33	Sociologi	Karl-Erik	Rosengren	12
34	Ekonomisk historia	Göran	Ahlström	12
35	Media och kom.	Peter	Dahlgren	11
36	Socialantropologi	Kajsa	Ekholm-Friedman	11
37	Sociologi	Ron	Eyerman	11
38	Sociologi	Göran	Lindberg	11
39	Pedagogik	Horst	Löfgren	11
40	Kulturgeografi	Gunnar	Törnqvist	11
41	Genusvetenskap	Malin	Åkerström	11
42	Statistik	Sven	Berg	10
43	Kulturgeografi	Torsten	Hägerstrand	10
44	Nationalekonomi	Mats	Lundahl	10
45	Statsvetenskap	Håkan	Magnusson	10
46	Kulturgeografi	Olof	Nordström	10
47	Psykologi	Olof	Rydén	10

Tillsammans har de 47 mest uppdragsengagerade externa ledamöterna inom samhällsvetenskapliga fakulteten haft 787 uppdrag vilket innebär 45 procent av samtliga uppdrag som rekryterats inom fakulteten. Professor Ann Mari Sellerberg från Sociologen är med sina 45 externa ledamötskap den i särklass mest populära personen att rekrytera och uppdragen har kommit från praktiskt taget alla andra institutioner. Ann-Mari Sellerberg illustrerar bäst av alla vad som menas med att ha ett både brett och långvarigt akademiskt förtroende vad gäller att bedöma vad doktorander presterat. Vid samtal om detta med Ann-Mari förklarar hon anspråkslöst att "Vi sociologer brukar i sådana här sammanhang ofta tala om den s k bandwagon-effekten". Alltså att det ena uppdraget ger det andra osv, menade hon eller som Matteus en gång pregnant formulerade det: "Ty var och en som har, åt honom skall varda givet, så att han får över nog" (Matt 25:29). "Förresten" – sa Ann-Mari med ett leende när vi skildes – "jag är fortfarande med på 'orkestervagnen'. Redan tingad till ytterligare en betygsnämnd om några månader."

Om Ann-Maris institution, dvs Sociologen kan sägas något liknande. Ingen annan institution har tillnärmelsevis så många som 12 personer representerade på listan över de med 10 eller fler externa uppdrag. Noteras kan också att inte mindre än fyra personer från Ekonomisk historia har tätplaceringar på listan över populära externa ledamöter med vardera mellan 22 och 34 uppdrag. I tabell 10 redovisas frekventa ledamöter som rekryterats från andra fakulteter i Lund.

Tabell 10. Externa ledamöter som rekryterats i Lund från andra fakulteter än den samhällsvetenskapliga och som haft 10 eller fler uppdrag som externa ledamöter under åren 1974-2018.

	Institution	Förnamn	Efternamn	Antal externa uppdrag
1	Kulturvetenskap/Etnologi	Orvar	Löfgren	29
2	Historia	Kim	Salomon	18
3	Historia	Eva	Österberg	16
4	Historia	Sven	Tägil	15
5	Kulturvetenskap/Idé- och lärdoms historia	Svante	Nordin	12
6	Historia	Klas Göran	Karlsson	11
7	Psykiatri	Mats	Berglund	10

I denna grupp är som synes två institutioner inom den Humanistiska fakulteten helt dominerande. Merparten av dessa personers uppdrag har inneburit besök på Sociologiska eller Statsvetenskapliga institutionen. Psykiatrikern från Medicinska fakulteten har i flertalet fall rekryterats till Psykologiska institutionen.

Ytterligare en belysning på individnivå kan göras. I normalfallet väljs en intern ledamot som ordförande i betygsnämnden. Men hur ser fördelningen av ordförandeuppdragen ut inom respektive institution? Om detta kan generellt sägas att för åtta av de tio största institutionerna gäller att mellan 3-9 personer har vardera ett antal ordförandeuppdrag som ligger i intervallet 10-20 ordförandeuppdrag per person. Resterande ordförandeuppdrag är ganska jämnt fördelade över ett stort antal personer. Två institutioner avviker dock med en periodvis avsevärt större snedfördelning/koncentration. Under perioden 1975-1987 förekom 41 betygsnämnder på psykologiska institutionen. I 32 av dessa (78 procent) var Gudmund Smith ordförande. På statsvetenskapliga institutionen hade man under åren 1980-2006 97 stycken betygsnämnder. I dessa satt Lars-Göran Stenelo som ordförande i 65 stycken, dvs 67 procent.

Att göra iakttagelser är en (empirisk) sak, att göra reflexioner över det iakttagna är en annan - och ofta normativ sak. Så kan man alltså - sedan David Humes dagar - se på arbetsfördelningen mellan vetenskap och politik. Mellan sig har som bekant aktörerna ett "helvetesgap". Återstår bara att konstatera att

alltsedan Montesquieus dagar – för att inte tala om Platon och Aristoteles – har det pågått en diskussion om den lämpliga maktfördelningen i samhällen och organisationer.

Samhällsvetenskapliga fakultetens senaste regelförändring

År 2017 ändrade samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund återigen på reglerna. Men nu var det dags att i reglerna tala om annat än institutioner, fakulteter och geografi. Nu var det dags att uppmärksamma könsaspekten. Sålunda finns nu sedan 2017-11-23 stadgandet att ”Fler än ett kön ska vara representerat i betygsnämnden.” Den nya regeln motiverar en tillbakablick på könsfördelningen i det förgångna. Hjälpmedlet för denna blir som vanligt en tabell, nu nr 11.

Tabell 11. Kvinnorepresentationen i betygsnämnderna 1974-2018.

	1974- 1983	1984- 1993	1994- 2003	2004- 2018
Kvinnliga doktorander	19 %	30 %	41 %	49 %
Betygsnämnder med kvinnorepresentation	11 %	42 %	65 %	73 %
Betygsnämnder med kvinnlig ordförande	1 %	10 %	20 %	30 %
Antal kvinnor i nämnden:				
0	89 %	58 %	35 %	27 %
1	11 %	29 %	36 %	43 %
2	0 %	10 %	20 %	22 %
3	0 %	2 %	7 %	7 %
4	0 %	1 %	2 %	1 %
5	0 %	0 %	0,4 %	0,1 %
Antal betygsnämnder	219	278	514	727
Kvinnliga externa ledamöter i betygsnämnderna	7 %	15 %	24 %	36 %

De många siffrorna talar för sig själva och i samma riktning. Dock i all entusiasm inför detta kan man notera att fortfarande i perioden 2004-2018 saknas kvinnlig representation i drygt var 4:e betygsnämnd. Sannolikt ovetande om – men säkert anande – en siffra av denna storleksordning, kommer därför samhällsvetenskapliga fakultetens beslut 2017 om att avskaffa enkönade betygsnämnder inte som en överraskning utan som ett tecken på att signal blivit mogen att leverera.

Men allt i det förgångna har inte varit mansdominerat. Som kuriosum kan nämnas tre betygsnämnder på Pedagogiska institutionen – två 1996 och en 2011 – där inte bara doktoranden och opponenter var kvinnor utan också de fem ledamöterna i betygsnämnderna. Avhandlingarnas titlar kan också förtjäna ett omnämnande: ”Hälsa är att leva”, ”Barns tankar om lek” och ”Om fostran i förskoleklass”.

En annan likartad sifferserie – dock rimligen utan kausal relation till kvinnosiffrorna – utgörs av utvecklingen vad gäller andelen avhandlingar skrivna på engelska. Detta må ligga utanför uppsatsens tema, men bedöms ändå vara av visst allmänt intresse att ha kännedom om, speciellt när det kan anges per institution och över längre tid. En vink om de olika samhällsvetenskapliga institutionernas internationella orientering fås via data i tabell 12.

Tabell 12. Procent avhandlingar skrivna på engelska över tid och för de 10 största institutionerna.

Institution	1974-1983	1984-1993	1994-2003	2004-2018
Sociologi	28	40	34	35
Pedagogik	39	5	11	40
Psykologi	80	74	68	94
Statsvetenskap	36	29	66	74
Företagsekonomi	14	12	50	82
Nationalekonomi	67	83	100	100
Kulturgeografi	46	41	46	84
Socialt arbete		33	12	13
Ekon. historia	56	40	64	88
Rättssociologi	17	0	14	26
Samtliga institutioner vid fakulteten	44	40	50	70

Topppnoteringen innehas av nationalekonomi där avhandlingar sedan länge bara skrivs på engelska. Fortsätter utvecklingen i samma riktning kommer det sannolikt inom kort också att gälla för avhandlingar från Psykologen och Ekonomisk historia. Trendavvikande är i första hand Sociologen där svenska oförändrat används i två av tre avhandlingar. Forskningen inom socialt arbete, rättssociologi och pedagogik är sannolikt oftare kopplad till svensk kontext vilket kan förklara den mindre frekventa användningen av engelska.

Betygsnämndernas sammansättning ur kriminologiskt perspektiv

Tillsättandet av en betygsnämnd föregås av att en ämnesföreträdare från den aktuella institutionen inkommer till fakulteten med en framställan om att fakulteten med anledning av en viss förestående disputation ska tillsätta en betygsnämnd bestående av ett antal föreslagna personer. Beslut om att godkänna denna framställan fattas av dekanus. I normalfallet fastställer dekanus det inkomna förslaget.

Tillsättningen av en betygsnämnd ska självfallet göras i enlighet med de regler som fakulteten tidigare fattat beslut om. Vid efterforskning visar det sig att

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund vid inte mindre än 12 tillfällen sedan 1974 har beslutat om ändringar av reglerna. Ett par gånger har beslutet förändrats av ändrade regler i Högskoleförordningen, i övrigt är det fakultetens självständiga preciseringar angående vad som ska gälla. En resumé över det väsentliga innehållet i dessa regler och när de beslutats följer nedan:

1974 Antalet ledamöter i en betygsnämnd ska vara tre eller fem. Nämndens ledamöter ska i första hand väljas bland fakultetens ledamöter. Normalt ska minst en ledamot vara externt rekryterad.

1978 Som 1974 men med sista meningen borttagen.

1983 Antalet ledamöter ska vara fem. Av dessa får högst tre vara interna. Av övriga två ledamöter ska minst en tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten. (Anm: intressant beslut som är taget tre månader efter rabaldret med Per Gahrtons avhandling, där tre interna ledamöter godkände avhandlingen. Men ändring kom påföljande år).

1984 Antalet ledamöter ska vara fem. Av dessa får högst två vara interna. Bland övriga tre ledamöter bör två tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten och en tillhöra annan fakultet eller annat universitet. Den institution, vilken som ledamot föreslår person från annat universitet än Lunds universitet ska ansvara för kostnaderna i samband med dennes engagemang i betygsnämnden.

1995 Som 1984, men med sista meningen borta.

2000 Antalet ledamöter ska vara fem. Av dessa får högst två vara interna. Av övriga tre ledamöter kan högst två tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund.

2003 Antalet ledamöter ska vara tre eller fem. Om fem ledamöter så får högst två vara interna. Av övriga tre får högst två tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund. Om tre ledamöter så får endast en av de två övriga tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund.

2004 Enligt 2003 med tillägget att samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund ska vara representerad i betygsnämnden.

2007 Enligt 2004 med tillägget att vid tre ledamöter får högst en vara internt rekryterad och endast en av de två övriga tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund.

2012 Antalet ledamöter ska vara tre eller fem. Minst en ledamot som inte är verksam vid Lunds universitet ska ingå i betygsnämnden. Om nämnden består av tre ledamöter kan i normalfallet högst en vara internt rekryterad och endast en av de två övriga tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund. Om nämnden består av fem ledamöter får högst två vara internrekryterade. Av övriga tre ledamöter kan högst en tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund.

2014 Enligt 2012 med två tillägg: 1) Beslutet om tre eller fem ledamöter ska tas i institutionsstyrelsen och 2) Betygsnämnden är beslutsförr när alla ledamöter är närvarande.

2017 Enligt 2014 med tillägget att fler än ett kön ska vara representerat i betygsnämnden.

Efter denna smått fascinerande läsning av fakultetens bestyr med betygsnämndernas sammansättning kan bl a två slutsatser dras:

- 1) Dekanus har en hel del att tänka på och kontrollera innan hen godkänner framfört förslag om en betygsnämnds sammansättning.
- 2) De många och ofta ändrade reglerna i kombination med att källmaterialet innehåller protokoll från 1738 betygsnämnder under en lång tid, tillskapar ett sannskyldigt Eldorado för den som är intresserad av kriminologisk forskning. Så låt oss skrida till verket.

Den första regelvidriga och i övrigt något bisarra betygsnämnden återfinns på psykologiska institutionen 1979. Nämnden har bara två ledamöter mot föreskrivna tre eller fem. Av protokollet får man ett förstahandsintryck av att nämnden har tre ledamöter eftersom det finns tre namnteckningar under rubriken närvarande. En ytterligare titt och man inser att närvarolistan blivit förlängd genom att betygsnämndens ordförande professor Gudmund Smith skrivit sitt namn två gånger. Att professorer är disträa är ju ett visserligen vanligt, men sällan väldokumenterat omdöme. I det här fallet föreligger dock av professorn själv egenhändigt skapad skriftlig dokumentation. Den andre ledamoten som professorn rekryterat är en docent och institutionskollega. Nåväl, den aktuella avhandlingen med titeln "Kognitiva funktioner vid trafikledning" blev godkänd. Ingen av de två ledamöterna anmälde avvikande mening. Nog om detta med kognitiva funktioner. Nej, förresten – det finns några fler exempel på att dessa inte fungerat. I en betygsnämnd ingår handledaren bland ledamöterna och i en annan nämnd har man till och med valt denne handledare till ordförande i nämnden. I ett protokoll återfinns fakultetsopponenten i förteckningen över närvarande ledamöter. Enligt reglerna har fakultetsopponenten

och handledaren rätt att närvara vid betygsnämndens sammanträde och att delta i överläggningarna men inte i besluten, dvs de kan aldrig vara ledamöter i nämnden.

Enligt fakultetens beslut är det under åren 1984–2002 bara tillåtit att ha fem ledamöter i en betygsnämnd. Under åren 1995–2002 återfinns dock enligt protokollen 62 betygsnämnder med endast tre ledamöter, vilket innebär 15 procent av nämnderna under dessa år. Avvikelserna är koncentrerade till psykologiska, pedagogiska och nationalekonomiska institutionen, vilka svarar för 50 av de 62 fallen.

Med bara tre ledamöter i nämnden och dessutom krav på att inte alla får tillhöra samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund (vilket gäller från 2003-02-20) är det kanske inte så märkligt att en handfull nämnder hamnat utanför regelverket genom att ha en lundensisk samhällsvetare för mycket i besättningen. Om olydnaden – eller misstagen – ska graderas är det väl då värre att man i 16 betygsnämnder med fem ledamöter har rekryterat in tre interna ledamöter, vilket är förbjudet sedan den 2 februari 1984. På syndaregistret över denna typ av regelbrott finns 7 olika institutioner. (Laglydiga i sammanhanget är ekonomisk historia, socialt arbete och statsvetenskap). Samtliga fall återfinns under åren 1989–2000. Under de senaste 15 åren finns inte mycket att redovisa vad gäller avsteg från gällande reglemente. Vårt att nämna kan vara att under åren 2008–2011 förekommer några fall av nämnder med tre ledamöter som bemannats med två interna ledamöter. Detta var under de angivna åren inte tillåtet, men regeln mjukades upp 2012 då formuleringen ändrades till ”Om nämnden består av tre ledamöter kan i *normalfallet* (min kursivering) högst en av ledamöterna representera den egna institutionen.”

Två glädjande resultat angående laglydighetens utveckling under senare år kan förtjäna redovisning. Fakultetens beslut 2012 (med hänvisning till Högskoleförordningen 6:34) om att minst en ledamot som inte är verksam vid Lund universitet ska ingå i betygsnämnden, har hitintills fått 100-procentig efterlevnad. Detta obligatorium har i praktiken blivit starkt bidragande till ökningen av rekrytering från systerinstitutioner inom och utom landet. Detta i sin tur har i de flesta fall rimligen inneburit en fackmässig kompetenshöjning i betygsnämnderna.

Slutligen vad gäller beslutet om att förbjuda enkönade betygsnämnder från november 2017: Har det efterlevts? Ja, ingen betygsnämnd inom samhällsvetenskapliga fakulteten har under 2018 brutit mot denna regel. Av femton betygsnämnder inom ekonomiska fakulteten 2018 saknar däremot sju stycken kvinnorepresentation. Men detta är inte något regelbrott eftersom ekonomiska fakulteten inte har något motsvarande förbud mot enkönade betygsnämnder.

Slutord

Förändringarna i regelverket för betygsnämndernas sammansättning har syftat till att förhindra att en majoritet i nämnden består av interna ledamöter. Därutöver har också ett syfte varit att förhindra att extern rekrytering endast blir rekrytering inom den samhällsvetenskapliga fakulteten. Viss rekrytering ska också obligatoriskt vara gränsöverskridande och inkludera institutioner inom andra fakulteter och till slut (2012) också obligatoriskt innebära rekrytering av ”minst en ledamot som inte är verksam vid Lunds universitet.” Det citerade har hitintills praktiskt taget utan undantag tolkats som ”minst en ledamot som är verksam vid annat universitet än Lunds.” Någon (alls icke förbjuden) rekrytering av en person utanför den akademiska världen har med ett par undantag ännu inte skett. Men det finns de facto utrymme inom gällande regelverk för att ytterligare vidga kretsen av valbara ledamöter. Dock måste dessa personer innan de lämnade den akademiska världen inom denna ha uppnått minst docentkompetens. Nationalekonomerna har vid ett par tillfällen utnyttjat denna möjlighet och rekryterat ledamot från Riksbankens styrelse.

På det hela taget kommer också regelförändringarna tydligt till synes i de faktiskt etablerade betygsnämnderna, låt vara att institutioner inom andra fakulteter fått en något blygsam rekrytering. Men inom samhällsvetenskapliga fakulteten har också påvisats ett rekryterings- och därmed umgängesmönster institutionerna emellan som i många fall inte är lika gränsöverskridande, utan i stället har tydliga gränser och drag av preferenser för vissa och motvilja eller likgiltighet för andra. Den olika substansen i forskningen på skilda institutioner förklarar självfallet mycket av detta, men en önskan kunde väl vara att nyfikenhetens redskap lite oftare fick passera vissa institutionsgränser inom den samhällsvetenskapliga fakulteten. Vad som förenar samhällsvetarna över institutions- och generationsgränser är ju att vi alla – för att tala med Johan Asplund – har en undran inför samhället.

Referenser

- Asplund, Johan, 1970. *Om undran inför samhället*. Uppsala: Argos.
- Holmquist, Björn, 2015. ”Statistikämnets hemvist vid Lunds universitet genom tiderna”, s. 317 i Andersson, Gunnar & Jerneck, Magnus (red.), *Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund – en vital 50-åring. En jubileumsskrift*. Lund: Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet.
- Hägerstrand, Torsten, 1970. *Urbaniseringen: stadsutveckling och regionala olikheter*. Lund: Gleerup.
- Samuelsson, MarieLouise, 2016. ”Hur stort inflytande har betygsnämnderna?”, *Universitetsläraren*, 2016-12-20.
- Sandstedt, Thomas & Stigmar, Martin, 2006. ”Underkända avhandlingar – en kartläggning av underkända avhandlingar vid sex universitet inom tre skilda fakultetsområden, det humanistiska-, rätts- samt samhällsvetenskapliga under perioden 1984 – 2003”, *Didaktisk Tidskrift* 16(1), s. 7-19.